

Слабкий Г.О.¹, Дудник С.В.², Пішковці А.-М.М.¹,
Пішковці В.М.¹

Забезпечення населення Закарпаття стоматологічною допомогою за програмою медичних гарантій

¹ Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна

² Національна служба здоров'я України,
м. Київ, Україна

Slabkiy H.O.¹, Dudnyk S.V.², Pishkovtsi A.-M.M.¹,
Pishkovtsi V.M.¹

Providing the population of Transcarpathian Region with dental care under the program of medical guarantees

¹ State University «Uzhhorod National University»,
Uzhhorod, Ukraine

² The National Health Service of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

g.slabkiy@ukr.net

Вступ

Стоматологічні захворювання є найбільш поширеними неінфекційними хворобами [1; 2]. Аналіз інформаційних наукових вітчизняних та закордонних джерел та міжнародних і галузевих статистичних даних указує на зростання стоматологічної патології і поширеності та інтенсивності карієсу серед усього населення, включаючи дітей [3–6]. Ураховуючи важливість для якісного життя високого рівня стоматологічного здоров'я [7–9], ВООЗ у 2003 р. прийняла «Глобальну стратегію з боротьби з хворобами порожнини рота», яка також прийнята для впровадження у системі охорони здоров'я України [10–12]. В Україні стоматологічна допомога населенню гарантована державою і надається відповідно до Програми медичних гарантій [13].

При цьому необхідно зазначити, що наукових робіт із надання гарантованої стоматологічної допомоги населенню в період війни проти російської воєнної агресії не проводилося [14–16]. Проведення аналізу стану стоматологічного здоров'я населення та надання йому гарантованої медичної допомоги ускладнюється відсутністю галузевої статистичної звітності, реформою системи галузевої медичної статистики у 2019 р.

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю виконання Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення надання медичної допомоги» з формуванням спроможної мережі закладів охорони здоров'я спеціалізованої медичної допомоги [17].

Мета: дослідити рівень надання дорослому населенню Закарпатської області стоматологічної допомоги за Програмою медичних гарантій.

Об'єкт, матеріали і методи дослідження

Об'єкт дослідження: надання безоплатної стоматологічної допомоги в закладах охорони здоров'я Закарпатської області. *Матеріали дослідження:* електронні записи Національної служби здоров'я України за період 2021–2024 рр. у розрізі закладів охорони здоров'я Закарпатської області. *Методи дослідження:* бібліосемантичний, медико-статистичний, структурно-логічний аналіз. Обробка даних проводилася з використанням загальноприйнятих методів медичної статистики.

Результати дослідження

Отримані у процесі дослідження результати наведено в таблицях 1–4.

Аналіз наведених у табл. 1 даних указує на те, що відповідно до укладених договорів між закладами охорони здоров'я та Національною службою здоров'я України (НСЗУ) в 2021 р. безоплатна стоматологічна допомога в межах гарантованої медичної допомоги, згідно з Програмою медичних гарантій, надавалася в 20 закладах охорони здоров'я загальної мережі комунальної форми власності та двох спеціалізованих комунальних закладах охорони здоров'я (КНП) – «Закарпатській обласній клінічній стоматологічній поліклініці» Закарпатської обласної ради та «Свалявському стоматологічному центрі» Свалявської міської ради Закарпатської області.

У 2021 р. безоплатно за Програмою медичних гарантій у Закарпатській області 11 173 особи, у тому числі 19,8% дітей, отримали стоматологічну допомогу.

Таблиця 1

Безоплатна стоматологічна допомога дорослому населенню Закарпатської області, 2021 р.

Заклад охорони здоров'я		Показники			
		Кількість епізодів із типом профілактика	Кількість епізодів із типом лікування	Кількість пацієнтів	Із них діти 0–17 р.
КНП «Обласний госпіталь ветеранів війни» Закарпатської обласної ради		–	577	308	1
КНП «Закарпатська обласна клінічна стоматологічна поліклініка» Закарпатської обласної ради		7	6578	3948	1796
КНП «Обласний заклад із надання психіатричної допомоги м. Берегова» Закарпатської обласної ради		–	1601	1416	6
КНП «Берегівська лікарня імені Бертолона Ліннера Берегівської міської ради»		–	7742	4224	1010
КНП «Виноградівська районна лікарня» Виноградівської міської ради Закарпатської області		4	7302	5582	2222
КНП «Воловецька центральна лікарня Воловецької селищної ради»		162	1592	1501	514
КНП «Іршавська міська лікарня» Іршавської міської ради Закарпатської області		128	1474	1590	685
КНП «Дубівська лікарня» Дубівської селищної ради Тячівського району Закарпатської області		7	1368	981	302
КНП «Нересницька поліклініка» Нересницької сільської ради Тячівського району Закарпатської області		1	2198	1770	494
КНП «Углянська лікарня» Углянської сільської ради Тячівського району Закарпатської області		2	1963	1268	123
КНП «Тересвянська лікарня» Тересвянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області		–	3	2	1
КНП «Тереблянська лікарня» Буштинської селищної ради Тячівського району Закарпатської області		76	1543	454	341
КНП «Великобичківська міська лікарня» Великобичківської селищної ради		276	2478	1450	1055
КНП «Ясінянська міська лікарня» Ясінянської селищної ради		10	724	483	352
КНП «Ужгородська міська багатопрофільна клінічна лікарня» Ужгородської міської ради		2	22	25	8
КНП «Перечинська лікарня» Перечинської міської ради Закарпатської області		10	1306	995	356
КНП «Великобerezнянська лікарня» Великобerezнянської селищної ради Ужгородського району Закарпатської області		279	1318	1309	699
КНП «Рахівська районна лікарня» Рахівської міської ради Закарпатської області		201	2087	1327	411
КНП «Лікарня Святого Мартина»		–	2386	2014	475
КНП Чопської міської ради «Чопська міська лікарня»		8	76	80	25
КНП «Свалявський стоматологічний центр» Свалявської міської ради Закарпатської області		–	344	272	91
КНП «Лікувально-профілактична установа Міжгірська районна лікарня Міжгірської селищної ради Закарпатської області»		8	423	428	206
Разом	Абс	1168	46286	56402	11173
	%	2,5	97,5	100,0	19,8

При цьому із загальної кількості епізодів медичної допомоги зареєстровано 2,5% епізодів профілактичної медичної допомоги.

Із загальної кількості закладів охорони здоров'я, у яких надавалася стоматологічна медична допомога за Програмою медичних гарантій, у чотирьох (18,2%) за рік була надана відповідна допомога менше ніж 400 пацієнтам.

Аналіз наведених у табл. 2 даних указує на те, що відповідно до укладених договорів між закладами охорони здоров'я та Національною службою здоров'я України (НСЗУ) в 2022 р. безоплатна стоматологічна допомога в межах гарантованої медичної допомоги, згідно з Програмою медичних гарантій, надавалася у 18 закладах охорони здоров'я загальної мережі комунальної форми власності та двох спеціалізованих

Таблиця 2

Безоплатна стоматологічна допомога дорослому населенню Закарпатської області, 2022 р.

Заклад охорони здоров'я	Показники			
	Кількість епізодів із типом профілактика	Кількість епізодів із типом лікування	Кількість пацієнтів	Із них діти 0–17 р.
1	2	3	4	5
КНП «Обласний госпіталь ветеранів війни» Закарпатської обласної ради	–	1936	816	11
КНП «Закарпатська обласна клінічна стоматологічна поліклініка» Закарпатської обласної ради	27	8934	5765	2524
КНП «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги м. Берегова» Закарпатської обласної ради	–	2621	1235	8
КНП «Берегівська лікарня імені Бертолона Ліннера Берегівської міської ради»	–	11626	6029	1497
КНП «Виноградівська районна лікарня» Виноградівської міської ради Закарпатської області	46	12505	8703	3771
КНП «Воловецька центральна лікарня Воловецької селищної ради»	27	5342	4624	938
КНП «Іршавська міська лікарня» Іршавської міської ради Закарпатської області	26	3052	4175	1361
КНП «Дубівська лікарня» Дубівської селищної ради Тячівського району Закарпатської області	2	3625	2568	747
КНП «Нересницька поліклініка» Нересницької сільської ради Тячівського району Закарпатської області	–	6164	5318	959
КНП «Углянська лікарня» Углянської сільської ради Тячівського району Закарпатської області	–	2638	2037	225
КНП «Тересвянська лікарня» Тересвянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області	1	328	342	37
КНП «Тереблянська лікарня» Буштинської селищної ради Тячівського району Закарпатської області	78	2903	1237	832
КНП «Великобичківська міська лікарня» Великобичківської селищної ради	157	4003	2190	1434
КНП «Ясінянська міська лікарня» Ясінянської селищної ради	201	1317	997	323
КНП «Ужгородська міська багатопрофільна клінічна лікарня» Ужгородської міської ради	245	424	630	276
КНП «Перечинська лікарня» Перечинської міської ради Закарпатської області	775	3069	2712	652
КНП «Великобerezнянська лікарня» Великобerezнянської селищної ради Ужгородського району Закарпатської області	373	2704	2611	1001

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
КНП «Рахівська районна лікарня» Рахівської міської ради Закарпатської області	26	5191	3431	1001
КНП «Лікарня Святого Мартина»	–	8608	5842	2287
КНП Чопської міської ради «Чопська міська лікарня»	3	724	628	50
КНП «Свалявський стоматологічний центр» Свалявської міської ради Закарпатської області	–	4948	3537	1129
КНП «Лікувально-профілактична установа Міжгірська районна лікарня Міжгірської селищної ради Закарпатської області»	4	1906	1897	597
Разом	Абс	1991	94568	63148
	%	3,1	96,9	100,0
				21671
				34,7

комунальних закладах охорони здоров'я – «Закарпатській обласній клінічній стоматологічній поліклініці» Закарпатської обласної ради та «Свалявському стоматологічному центрі» Свалявської міської ради Закарпатської області. У 2022 р. безоплатно за Програмою медичних гарантій у Закарпатській області отримало 63 148 осіб, у тому числі 34,7% дітей. При цьому із загальної кількості епізодів медичної допомоги зареєстровано 3,1% епізодів профілактичної медичної допомоги та 96,9% епізодів лікування.

Із загальної кількості закладів охорони здоров'я, у яких надавалася стоматологічна медична допомога за Програмою медичних гарантій, в одному (КНП «Тересвянська лікарня» Тересвянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області) за рік була надана відповідна допомога менше ніж 400 пацієнтам.

Аналіз наведених у табл. 3 даних указує на те, що відповідно до укладених договорів між закладами охорони здоров'я та Національною службою здоров'я України

(НСЗУ) у 2023 р. безоплатна стоматологічна допомога в межах гарантованої медичної допомоги, згідно з Програмою медичних гарантій, надавалася в 23 закладах охорони здоров'я загальної мережі комунальної форми власності та двох спеціалізованих комунальних закладах охорони здоров'я – «Закарпатській обласній клінічній стоматологічній поліклініці» Закарпатської обласної ради і «Свалявському стоматологічному центрі» Свалявської міської ради Закарпатської області.

На 2023 р. два заклади охорони здоров'я (Комунальне некомерційне підприємство «Углянська лікарня» Углянської сільської ради Тячівського району Закарпатської області та Комунальне некомерційне підприємство «Тересвянська лікарня» Тересвянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області) уклали з НСЗУ угоду на надання стоматологічної допомоги населенню, але її не надавали.

У 2023 р. безоплатно за Програмою медичних гарантій у Закарпатській області отримало 61 467 осіб,

Таблиця 3

Безоплатна стоматологічна допомога дорослому населенню Закарпатської області, 2023 р.

Заклад охорони здоров'я	Показники			
	Кількість епізодів із типом профілактика	Кількість епізодів із типом лікування	Кількість пацієнтів	Із них діти 0–17 р.
1	2	3	4	5
КНП «Обласний госпіталь ветеранів війни» Закарпатської обласної ради	–	709	348	–
КНП «Закарпатська обласна клінічна стоматологічна поліклініка» Закарпатської обласної ради	–	7016	5141	2517
КНП «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги м. Берегова» Закарпатської обласної ради	–	3438	1234	3
КНП «Берегівська лікарня імені Бертолона Ліннера Берегівської міської ради»	–	13992	5926	1679
КНП «Виноградівська районна лікарня» Виноградівської міської ради Закарпатської області	869	12616	8960	4255
КНП «Воловецька центральна лікарня Воловецької селищної ради»	1	6383	5492	1322

1	2	3	4	5
КНП «Іршавська міська лікарня» Іршавської міської ради Закарпатської області	37	2701	3335	1227
КНП «Дубівська лікарня» Дубівської селищної ради Тячівського району Закарпатської області	–	3654	2516	816
КНП «Нересницька поліклініка» Нересницької сільської ради Тячівського району Закарпатської області	1	5731	4553	974
КНП «Углянська лікарня» Углянської сільської ради Тячівського району Закарпатської області	За укладеною з НСЗУ угодою медична допомога не надавалася			
КНП «Тересвянська лікарня» Тересвянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області	За укладеною з НСЗУ угодою медична допомога не надавалася			
КНП «Тереблянська лікарня» Буштинської селищної ради Тячівського району Закарпатської області	150	1220	354	308
КНП «Великобичківська міська лікарня» Великобичківської селищної ради	131	3671	2083	1338
КНП «Ясінянська міська лікарня» Ясінянської селищної ради	230	3061	1926	661
КНП «Ужгородська міська багатопрофільна клінічна лікарня» Ужгородської міської ради	24	735	316	143
КНП «Перечинська лікарня» Перечинської міської ради Закарпатської області	275	2013	1971	461
КНП «Великобerezнянська лікарня Великобerezнянської селищної ради Ужгородського району Закарпатської області	–	3740	3213	267
КНП «Рахівська районна лікарня» Рахівської міської ради Закарпатської області	96	6394	3970	1080
КНП «Лікарня Святого Мартина»	–	5510	4044	1539
КНП Чопської міської ради «Чопська міська лікарня»	–	1769	1627	105
КНП «Свалявський стоматологічний центр» Свалявської міської ради Закарпатської області	–	1067	746	231
КНП «Лікувально-профілактична установа Міжгірська районна лікарня Міжгірської селищної ради Закарпатської області»	1	1876	1856	528
Разом	Абс	1815	84235	61467
	%	2,1	97,9	100,0
				31,6

у тому числі 31,6% дітей. При цьому із загальної кількості епізодів медичної допомоги зареєстровано 2,1% епізодів профілактичної медичної допомоги. При цьому у дев'яти закладах охорони здоров'я, у тому числі у спеціалізованих поліклініках, профілактичні стоматологічні послуги не надавалися.

Із загальної кількості закладів охорони здоров'я, у яких надавалася стоматологічна медична допомога за Програмою медичних гарантій, у двох за рік була надана відповідна допомога менше ніж 400 пацієнтам.

Аналіз наведених у табл. 4 даних указує на те, що відповідно до укладених договорів між закладами охорони здоров'я та Національною службою здоров'я України (НСЗУ) в 2024 р. безоплатна стоматологічна допомога в межах гарантованої медичної допомоги, згідно з Програмою медичних гарантій, надавалася у 16 закладах охорони здоров'я загальної мережі комунальної форми власності та одному спеціалізованому комунальному закладі охорони здоров'я – КНП «Свалявський стоматологічний центр» Свалявської міської

Таблиця 4

Безоплатна стоматологічна допомога дорослому населенню Закарпатської області, 2024 р.

Заклад охорони здоров'я		Показники			
		Кількість епізодів із типом профілактика	Кількість епізодів із типом лікування	Кількість пацієнтів	Із них діти 0–17 р.
КНП «Обласний госпіталь ветеранів війни» Закарпатської обласної ради		–	416	238	–
КНП «Закарпатська обласна клінічна стоматологічна поліклініка» Закарпатської обласної ради		За укладеною з НСЗУ угодою медична допомога не надавалася			
КНП «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги м. Берегова» Закарпатської обласної ради		–	3563	1157	5
КНП «Берегівська лікарня імені Бертолона Ліннера Берегівської міської ради»		–	10082	4909	1223
КНП «Виноградівська районна лікарня» Виноградівської міської ради Закарпатської області		147	11592	8252	3943
КНП «Воловецька центральна лікарня Воловецької селищної ради»		1	6691	5748	1313
КНП «Іршавська міська лікарня» Іршавської міської ради Закарпатської області		25	1485	5994	1914
КНП «Дубівська лікарня» Дубівської селищної ради Тячівського району Закарпатської області		3	3735	2404	954
КНП «Нересницька поліклініка» Нересницької сільської ради Тячівського району Закарпатської області		–	4021	3299	841
КНП «Углянська лікарня» Углянської сільської ради Тячівського району Закарпатської області		За укладеною з НСЗУ угодою медична допомога не надавалася			
КНП «Тересвянська лікарня» Тересвянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області		За укладеною з НСЗУ угодою медична допомога не надавалася			
КНП «Тереблянська лікарня» Буштинської селищної ради Тячівського району Закарпатської області		За укладеною з НСЗУ угодою медична допомога не надавалася			
КНП «Великобичківська міська лікарня» Великобичківської селищної ради		348	3093	2103	1378
КНП «Ясінянська міська лікарня» Ясінянської селищної ради		71	3464	1951	740
КНП «Ужгородська міська багатoproфільна клінічна лікарня» Ужгородської міської ради		11	597	94	42
КНП «Перечинська лікарня» Перечинської міської ради Закарпатської області		65	789	1124	239
КНП «Великобerezнянська лікарня» Великобerezнянської селищної ради Ужгородського району Закарпатської області		1	6813	5160	1769
КНП «Рахівська районна лікарня» Рахівської міської ради Закарпатської області		55	5561	3585	801
КНП «Лікарня Святого Мартина»		9	4682	3503	1653
КНП Чопської міської ради «Чопська міська лікарня»		–	1205	1068	80
КНП «Свалявський стоматологічний центр» Свалявської міської ради Закарпатської області		407	3230	3264	1018
КНП «Лікувально-профілактична установа Міжгірська районна лікарня Міжгірської селищної ради Закарпатської області»		–	881	882	281
Разом	Абс	1143	71900	52578	18194
	%	1,6	98,4	100,0	34,6

ради Закарпатської області. При цьому необхідно зазначити, що в ході створення спроможної мережі закладів охорони здоров'я спеціалізованої медичної допомоги КНП «Закарпатська обласна клінічна стоматологічна поліклініка» Закарпатської обласної ради була ліквідована.

Обговорення результатів дослідження

Результати проведеного дослідження вказують на неналежний рівень організації спеціалізованої стоматологічної допомоги дорослому населенню Закарпатської області за програмою медичних гарантій.

Так, на 2024 р. три заклади охорони здоров'я (КНП «Углянська лікарня» Углянської сільської ради Тячівського району Закарпатської області, КНП «Тересвянська лікарня» Тересвянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області, КНП «Тереблянська лікарня» Буштинської селищної ради Тячівського району Закарпатської області) уклали з НСЗУ угоду на надання стоматологічної допомоги населенню, але її не надавали.

Також у ході проведеного дослідження встановлено відсутність профілактичного складника під час надання спеціалізованої стоматологічної допомоги населенню. Так, у 2024 р. безоплатно за Програмою медичних гарантій у Закарпатській області отримало 52 578 осіб, у тому числі 34,6% дітей. При цьому із загальної кількості епізодів медичної допомоги зареєстровано 1,6% епізодів профілактичної медичної допомоги. У чотирьох закладах охорони здоров'я профілактична медична допомога не надавалася.

Окрім того, згідно з доказовим менеджментом, у частині закладів охорони здоров'я надається неякісна медична допомога. Так, із загальної кількості закладів охорони здоров'я, у яких надавалася стоматологічна медична допомога за Програмою медичних гарантій, у двох за рік була надана відповідна допомога менше ніж 400 пацієнтам.

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням доступності (територіальної та економічної) для населення Закарпатської області стоматологічної допомоги.

Висновки

За період дослідження гарантована стоматологічна допомога населенню області за державною програмою медичних гарантій надавалася в закладах охорони здоров'я загальної мережі та двох спеціалізованих

стоматологічних поліклініках. За період дослідження кількість закладів охорони здоров'я, у яких надавалася стоматологічна допомога, скоротилася на п'ять і в 2024 р. становила 17 закладів.

На 2024 р. три заклади охорони здоров'я уклали з НСЗУ угоду на надання населенню безоплатної стоматологічної допомоги державною програмою медичних гарантій, але її не надавали.

Кількість населення області, яке отримувало стоматологічну допомогу за програмою державних гарантій, за роками становила: 2021 р. – 56 402 особи, 2022 р. – 63 148 осіб, 2023 р. – 61 467 осіб, 2024 р. – 52 578 осіб, що вказує на тенденцію до зменшення обсягу даної медичної допомоги. Установлено, що із загальної кількості осіб, що отримували стоматологічну допомогу, до 34,7% становили діти.

У структурі причин звернення населення за стоматологічною допомогою до 3,0% становили профілактичні звернення, решта звернень були з лікувальною метою.

Під час формування спроможної мережі спеціалізованих закладів охорони здоров'я Закарпатського госпітального округу не включені спеціалізовані стоматологічні поліклініки, що призводить до їх закриття та зниження доступності стоматологічної допомоги за державною Програмою медичних гарантій та її якості.

За наявності в області розгалуженої мережі спеціалізованих закладів стоматологічної медичної допомоги приватної форми власності жоден із них за роки дослідження не уклав угоду з НСЗУ на надання медичної допомоги населенню в рамках державної Програми медичних гарантій.

У Закарпатській області організація надання населенню стоматологічної допомоги за програмою Державних гарантій не є пріоритетною та не виконуються прийняті для впровадження в системі охорони здоров'я України принципи ВООЗ, які визначені «Глобальною стратегією з боротьби з хворобами порожнини рота».

Література

1. Peres MA, Macpherson MD, Weyant RJ et al. Oral diseases: a global public health challenge. *Lancet*. 2019;394(10194):249–260. DOI: 10.1016/S0140-6736(19)31146-8.
2. Frencken JE, Sharma P, Stenhouse L, Green D, Laverty D, Dietrich T. Global epidemiology of dental caries and severe periodontitis – a comprehensive review. *J Clin Periodontol*. 2017;44(Suppl 18):94–105. DOI: 10.1111/jcpe.12677.
3. Безвужко ЕВ, Микичак ІВ. Взаємозв'язок карієсу зубів із соматичною патологією у дітей, які проживають у районах, різних за екологічною ситуацією. *Український стоматологічний альманах*. 2012;4:115–117.
4. Безвужко ЕВ. Структурно-функціональна резистентність емалі у дітей, які проживають у різних умовах навколишнього середовища. *Український стоматологічний альманах*. 2014;3:9–11.
5. Loe H. Oral hygiene in the prevention of caries and periodontal disease. *International dental journal*. 2000;50(3): 129–139.
6. Klitynska OV, Kostenko Y, Mukhina YA, Vasko AA, Layosh NV. Efficiency estimation of using phased program of caries prevention in children domiciled in Transcarpathian region. *Acta Stomatol Naissi*. 2016;32(74):1635–49.
7. Видойник ОЯ, Авдєєв ОВ. Частота ускладнених форм та ступінь активності каріозного процесу у дітей, хворих на бронхіальну астму. *Вісник проблем біології і медицини*. 2014;4(4):321–324.
8. Клітинська ОВ, Василько АА. Аналіз якості контролю за індивідуальною гігієною порожнини рота школярів, які проживають в умовах мікроелементозів фтору та йоду. *Молодий вчений*. 2014;5:164–166.
9. Павленко ОВ, Мазур ІП. Стоматологічна допомога в Україні: основні показники діяльності за 2008–2018 роки: довідник. Подіум. 2016.

10. World Health Organization. Global strategy and action plan on oral health 2023–2030. Geneva: World Health Organization. 2024. [Internet]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240090538>
11. Литвинова ЛО, Донік ОМ, Артемчук ЛІ. Реформування стоматологічної допомоги населенню України: проблеми сьогоднішнього. Український стоматологічний альманах. 2020; 2: 109–114.
12. Мочалов ЮО, Ступницький РМ, Шупяцький ІМ, Моложанов ІО, Кеян ДМ. Прогностична оцінка доступності стоматологічної допомоги для населення України в умовах реформи охорони здоров'я (дискусія). Сучасна стоматологія. 2021;1:96–101. DOI: 10.33295/1992-576X-2021-1-96.
13. Національна служба здоров'я України. Вимоги ПМГ 2024. [цит. 15.06.2024]; [Internet]. Available from: <https://contracting.nszu.gov.ua/kontraktuvannya/kontraktuvannya-2024-1699952970/vimogi-pmg-2024>
14. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Лопіт ВВ. Вплив війни проти російської агресії на стан громадського здоров'я населення регіону, віддаленого від зони активних бойових дій. Громадське здоров'я в Україні: здобутки та виклики сьогоднішнього: колективна монографія. Полтава; 2023. 44–49.
15. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Щербінська ОС, Білак-Лук'яничук ВЙ. Наслідки війни з Російською Федерацією для охорони здоров'я України. Репродуктивне здоров'я жінки. 2022 Гру 1; 8: 26–31.
16. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Білак-Лук'яничук ВЙ. Виклики для системи громадського здоров'я регіонального рівня в умовах воєнного стану в Україні (Challenges for the Regional Public Health System Under Martial Law in Ukraine). Ružomberké zdravotnícke dni. 2022 – XVI. Ročník: Zborník z medzinárodnej konferencie. 2022 Nov; Ružomberok. Ružomberok (Sk); p. 358–363
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення надання медичної допомоги: Закон України від 1 липня 2022 р. No 2347-IX. [Інтернет]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2347-20#Text> (дата звернення: 07.07.2025).

References

1. Peres MA, Macpherson MD, Weyant RJ, Daly B, Venturelli R, Mathur MR, et al. Oral diseases: a global public health challenge. *The Lancet*. 2019;394(10194):249–260. DOI: 10.1016/S0140-6736(19)31146-8.
2. Frencken JE, Sharma P, Stenhouse L, Green D, Lavery D, Dietrich T. Global epidemiology of dental caries and severe periodontitis – a comprehensive review. *J Clin Periodontol*. 2017;44(Suppl 18):94–105. DOI: 10.1111/jcpe.12677.
3. Bezvushko EV, Mykyshyn IV. Vzaïmozv'язok kariiesu zubiv iz somatichnoïu patolohiieïu diteï, yakï prozhyvaiut u raionakh, riznykh za ekolohichnoiysytuatsiieïu [The relationship between dental caries and somatic pathology in children living in areas with different environmental conditions]. *Ukrainskyi stomatolohichnyi almanakh*. 2012;4:115–117 (in Ukrainian).
4. Bezvushko EV. Strukturno-funktsionalna rezystentnist emali u diteï, yakï prozhyvaiut u riznykh umovakh navkolysnogo seredovyshcha [Structural and functional resistance of enamel in children living in different environmental conditions]. *Ukrainskyi stomatolohichnyi almanakh*. 2014;3:9–11 (in Ukrainian).
5. Loe H. Oral hygiene in the prevention of caries and periodontal disease. *International dental journal*. 2000;50(3):129–139. DOI: 10.1111/j.1875-595X.2000.tb00553.x.
6. Klitynska OV, Kostenko Y, Mukhina YA, Vasko AA, Layosh NV. Efficiency estimation of using phased program of caries prevention in children domiciled in Transcarpathian region. *Acta Stomatol Naissi*. 2016;32(74):1635–49.
7. Vydoynik OY, Avdeev OV. Chastota uskladnennykh form ta stupin aktyvnosti kariioznoho protsesu u diteï, khvorykh na bronkhialnu astmu [Frequency of complicated forms and degree of activity of carious process in children with bronchial asthma]. *Visnyk problem biolohii i medytsyny*. 2014;4(4):321–324 (in Ukrainian).
8. Klitynska OV, Vasko AA. Analiz yakosti kontroliu za indyvidualnoi hihienoiu porozhnyny rota shkolariv, yakï prozhyvaiut v umovakh mikroelementoziv fluoru ta yodu [Analysis of quality control of individual oral hygiene of schoolchildren living in conditions of fluoride and iodine microelementosis]. *Molodyi vchenyi*. 2014;5:164–166 (in Ukrainian).
9. Pavlenko OV, Mazur IP. Stomatolohichna dopomoha v Ukraini: osnovni pokaznyky diïalnosti za 2008–2018 roky: dovidnyk [Dental care in Ukraine: main indicators of activity for 2008–2018: a reference book]. Podium. 2016 (in Ukrainian).
10. World Health Organization. Global strategy and action plan on oral health 2023–2030. Geneva: World Health Organization. 2024. [Internet]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240090538>
11. Lytvynova LO, Donik OM, Artemchuk LI. Reformuvannya stomatolohichnoi dopomohy naselenniu Ukrainy: problemy siohodennia [Reforming dental care for the population of Ukraine: current problems]. *Ukrainskii stomatolohichnyi almanac*. 2020; 2: 109–114 (in Ukrainian).
12. Mochalov YuO, Stupnytskyi RM, Shupyatskyi IM, Molozhanov IO, Keyan DM. Prohnostychna otsinka dostupnosti stomatolohichnoi dopomohy dlya naselennya Ukrainy v umovakh reformy okhorony zdorov'ya (dyskusiya) [Prognostic assessment of the availability of dental care for the population of Ukraine in the context of health care reform (discussion)]. *Suchasna stomatolohiya*. 2021;1:96–101. DOI: 10.33295/1992-576X-2021-1-96 (in Ukrainian).
13. Vymohy PMG 2024. [Internet]. Natsionalna sluzhba ochorony zdorov'ya Ukrainy [National Health Service of Ukraine. Requirements of the PMG 2024]. Available from: <https://contracting.nszu.gov.ua/kontraktuvannya/kontraktuvannya-2024-1699952970/vimogi-pmg-2024> (in Ukrainian).
14. Myroniuk IS, Slabkyi HO, Lopit VV. Impact of the war against Russian aggression on the state of public health of the population of the region distant from the active combat zone [The impact of the war against Russian aggression on the public health of the population of the region, remote from the zone of active hostilities]. *Public Health in Ukraine: Achievements and Challenges of Today: collective monograph*. Poltava; 2023; 44–49 (in Ukrainian).
15. Myroniuk IS, Slabkyi HO, Shcherbinska OS, Bilak-Lukianchuk VY. Consequences of the war with the Russian Federation for the healthcare system of Ukraine Women's reproductive health. 2022 Dec 1; 8: 26–31.
16. Myroniuk I, Slabkyi H, Bilak-Lukianchuk V. Challenges for the Regional Public Health System Under Martial Law in Ukraine. *Ročník: Zborník z medzinárodnej konferencie*; Nov 2022; Ružomberok. Ružomberok, Slovensko.

17. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udoskonalennia nadannia medychnoi dopomohy, Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2022 roku No 2347-IX [Internet], 1 lypnia 2022. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2347-20#Text>.

Мета: дослідити рівень надання дорослому населенню Закарпатської області стоматологічної допомоги за програмою медичних гарантій.

Матеріали та методи. Об'єкт дослідження: надання безоплатної стоматологічної допомоги за програмою медичних гарантій у закладах охорони здоров'я Закарпатської області. Матеріали дослідження: електронні записи НСЗУ за період 2021–2024 рр. у розрізі закладів охорони здоров'я Закарпатської області. Методи дослідження: бібліосемантичний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу. Обробка даних проводилася з використанням загальноприйнятих методів медичної статистики.

Результати. За період дослідження (2021–2024 рр.) гарантована стоматологічна допомога населенню області за державною програмою медичних гарантій надавалася у закладах охорони здоров'я загальної мережі та двох спеціалізованих стоматологічних поліклініках. За період дослідження кількість закладів охорони здоров'я, у яких надавалася стоматологічна допомога, скоротилася на п'ять і в 2024 р. становила 17 закладів. У процесі реформування системи охорони здоров'я області КНП «Закарпатська обласна клінічна стоматологічна поліклініка» Закарпатської обласної ради була ліквідована. В області функціонує один спеціалізований заклад охорони здоров'я – КНП «Свалявський стоматологічний центр» Свалявської міської ради. На 2024 р. три заклади охорони здоров'я уклали з НСЗУ угоду на надання безоплатної стоматологічної допомоги населенню державною програмою медичних гарантій, але її не надавали. Установлено, що за наявності в області розгалуженої мережі спеціалізованих закладів стоматологічної медичної допомоги приватної форми власності жоден із них за роки дослідження не уклав угоду з НСЗУ на надання медичної допомоги населенню в рамках Програми медичних гарантій. Кількість населення області, яке отримувало стоматологічну допомогу за програмою державних гарантій за роками, становила: 2021 р. – 56 402 особи, 2022 р. – 63 148 осіб, 2023 р. – 61 467 осіб, 2024 р. – 52 578 осіб. Установлено, що із загальної кількості осіб, що отримували стоматологічну допомогу, до 34,7% становили діти. У структурі причин звернення населення за стоматологічною допомогою до 3,0% становили профілактичні звернення, решта звернень були з лікувальною метою. Отримані дані вказують на те, що в Закарпатській області не виконуються прийняті для впровадження в системі охорони здоров'я України принципи ВООЗ, які визначені «Глобальною стратегією з боротьби з хворобами порожнини рота».

Висновки. Проведений аналіз указує на те, що організація надання населенню стоматологічної допомоги за програмою Державних гарантій у Закарпатській області не є пріоритетною і потребує прийняття управлінських рішень із метою забезпечення населення територіально доступною стоматологічною допомогою.

Ключові слова: Закарпатська область, населення, стоматологічна допомога, безоплатна, забезпечення.

Purpose: to study the level of provision of dental care to the adult population of the Transcarpathian region under the Medical Guarantee Program.

Materials and methods. Object of study: provision of free dental care in health care institutions of Transcarpathian region. Research materials: electronic records of the National Health Service of Ukraine for the period 2021–2024 in the context of health care institutions of the Transcarpathian region. Research methods: bibliosemantic, medico-statistical, of structural-and-logical analysis. Data processing was carried out with the use of generally accepted methods of medical statistics.

Results. During the period of the study, guaranteed dental care was provided to the population of the Transcarpathian region in health care institutions of the general network and two specialized dental clinics. During the study period, the number of health care institutions in which dental care was provided decreased by five and in 2024 included 17 institutions. In the process of reforming the health care system of the region, the «Transcarpathian Regional Clinical Dental Polyclinic» of the Transcarpathian Regional Council was liquidated. At present, one specialized health care institution in the region – the Communal Non-Commercial Enterprise «Svalyava Dental Center» of the Svalyava City Council of the Transcarpathian region is functioning. For 2024, 3 health care institutions (Communal Non-Commercial Enterprise «Uglya Hospital» of the Uglya Village Council of the Tyachiv District of the Transcarpathian Region, Communal Non-Commercial Enterprise «Teresva Hospital» of the Teresva Village Council of the Tyachiv District of the Transcarpathian Region, Communal Non-Commercial Enterprise «Tereblya Hospital» of the Bushtyn Village Council of the Tyachiv District of the Transcarpathian Region) have concluded an agreement with the National Health Service of Ukraine on the provision of free dental care to the population by the state program of medical guarantees, but it is not provided. Despite the presence of an extensive network of specialized institutions of dental medical care of private ownership in the region, none of them has concluded an agreement with the National Health Service of Ukraine for the provision of medical care to the population within the framework of the state Program of Medical Guarantees over the years of the study. The number of the population of the region who received dental care under the program of state guarantors by years was: 2021 – 56402 persons, 2022 – 63148 persons, 2023 – 61467 persons, 2024 – 52578 persons. There exists a tendency to reduce the volume of dental care under the program of state guarantees. Of the total number of people who received dental care, up to 34.7% were children. Some health care institutions provide dental services to less than 400 patients per year, which, according to evidence-based management, does not ensure their quality. In the structure of the reasons for the population's request for dental care, up to 3.0% were preventive appeals, the rest of the appeals were for therapeutic purposes. At the same time, not all health care institutions that have concluded contracts with the NHSU provide preventive dental services. The data obtained indicate that in the Transcarpathian region, the WHO principles adopted for implementation in the health care system of Ukraine, which are defined by the «Global Strategy to Combat Oral Diseases», are not implemented.

Conclusions. The analysis indicates that the organization of the provision of dental care to the population under the program of State Guarantees in the Transcarpathian region is not a priority and requires managerial decision-making in order to provide the population with geographically available dental care.

Key words: Transcarpathian region, population, dental care, free of charge, provision.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: absent.

Відомості про авторів

Слабкий Геннадій Олексійович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.

g.slabkiy@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2308-7869 ^{A,F}

Дудник Світлана Валеріївна – доктор медичних наук, директор департаменту Національної служби здоров'я України; вул. Степана Бандери, 19, м. Київ, Україна, 02000.

sv.dudnik@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-7012-424 ^{B,E}

Пішковці Анна-Марія Михайлівна – доктор філософії зі спеціальності 222 «Медицина», асистент кафедри терапевтичної стоматології стоматологічного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 1, м. Ужгород, Україна, 88000.

Anna-Mariia.Pishkovtsi@uzhnu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-6478-1948 ^{C,D}

Пішковці Віталій Михайлович – аспірант Ужгородського національного університету; пл. Народна, 1, м. Ужгород, Україна, 88000.

vitalii.pishkovtsi@gmail.com, ORCID ID: 0009-0001-2279-3190 ^{C,D}

Стаття надійшла до редакції 15.07.2025

Дата першого рішення 27.08.2025

Стаття подана до друку 30.09.2025